

УДК 141.1

Множинська Р. В.

канд.філос.н.,
доцент кафедри філософії та культурології
Київський національний університет
технологій та дизайну

НЕМИРИЧ Ю. «РОЗДУМИ ПРО ВІЙНУ З МОСКОВИТАМИ»

Політичний, державний і військовий діяч України та Речі Посполитої, генерал полковник Війська Запорізького, канцлер Великого князівства Руського ці всі заслуги належать відомому українському діячеві Юрію Немиричу (1612-1659).

Період правління Сигізмунда III вважається добою найвищого піднесення Речі Посполитої. Невдовзі після його смерті в 1632 року в Москві вирішили скористатися безкоролів'ям і за рік до кінця Деулінського перемир'я, Земський собор ухвалив рішення про початок війни, і у вересні, за два місяці до виборів короля, московські війська боярина Міхаїла Шеїна вирушили до Смоленська.

«Суть же угод, які існують в мосхів із чужинськими народами, полягає в тому, щоб їх порушувати», писав Ю. Немирич [1, с. 44]. Автор визначав Московію як край, добре забезпечений грошима. Нестачу власних покладів золота і срібла там компенсувала активна зовнішня торгівля. Також безліч податків які вони брали із іноземців. Самі війська підпорядковувалися владі монарха, їх з малечку не прагнули навчання і свободи, натомість із юних літ вчилися славословити та плазувати перед царем і привчали до рабської покори. Цим монарх забезпечив себе мінімальним відсотком повстань.

Модель організації московитського війська була схожою на турецьку. Немирич їх порівнював між собою, бо обидві імперії мали загарбницький характер. Туреччина не раз намагалася завоювати Річ Посполиту, через землі України на той час Київської Русі і стати володарями світу. І мосхи, у своєму трактаті Немирич за тогочасною європейською традицією називає підданих Романових «мосхами» (moschus), теж взяли собі такий принцип.

У своїй праці Юрій Немирич дає поради як воювати із мосхами. Коло заходів, яких варто вжити до початку війни, Немирич окреслював так. Насамперед за допомогою розвідки, іноземних купців і перебіжців слід вивчити сили противника. Далі – подбати про власні збройні сили. Військо має бути добре вишколеним, дисциплінованим і зі справедливим керівником на чолі. Також він радив створити окремі загони з ветеранів із бойовим досвідом. Командування мало приділити велику увагу моральному духу армії, зміцненню якого сприяло б нагородження героїв, постійна турбота про скалічених вояків. За прикладом давніх народів для пропагандистського

ефекту та внесення сум'яття у стан супротивника Немирич пропонував поширювати чутки про появу супер зброї – потужних штурмових машин [2, с. 66].

До того ж Немирич указував на об'єктивні чинники, які мали б утримати згадані сторони від підтримки Москви. Зокрема, шведи загрузли в «німецькій війні», і новий фронт для них міг бути фінансово обтяжливим. Голландці й далі воювали з Іспанією та накопичили значний борг. До того ж через віддаленість Нідерландів вони не змогли б надати Московії реальної допомоги. Також він твердив, що слід залучити на свій бік принципових ворогів Москви: Кримське ханство. Таким чином Богдан Хмельницький у 1648 році використав проти поляків [2, с. 22].

Після завершення підготовчих заходів слід було перейти до втілення воєнних планів. Немирич уважав, що війну слід проводити на чужій території, де була ресурсна й демографічна база Романових: «Мосх тільки в Московії може бути подоланий, як Ганнібал в Африці».

Досягати мети радив не на полі бою, а застосовуючи стратегію непрямих дій. Генеральна битва бачилася Немиричу крайнім заходом. Якби дійшло до великих баталій, він радив ретельно готувати план і вибір місця майбутньої битви. Диспозицію слід обирати залежно від власних і ворожих сил. Віддавши перевагу кінноті, потрібно шукати велике відкрите поле, а якщо полководці робили ставку на піхоту й боротьбу проти ворожої кавалерії – годився б обмежений простір, помережений лісами і ровами. Найбільшою помилкою Немирич уважав виставлення всіх сил в одній битві. Протягом кампанії радив не копіювати супротивника, натомість воювати за «європейським принципом»: витрачати більше грошей і менше людей [3, с. 31].

Величезну кількість ворожого війська він не вважав однозначною перевагою, оскільки вона не була якісною. Московити поступалися за рівнем підготовки й далі дотримувалися примітивної тактики, сподіваючись на власну кількісну перевагу. У разі великих утрат вояки тікали, кидаючи зброю.

Спираючись на військову теорію в трактаті Юрія Немирича та його особистий досвід, можна зробити висновок, що він викладає практичні поради з підготовки та ведення війни, вказуючи слабкі і сильні сторони конкретного ворога. Сучасна Україна повна зрозуміти, що «Суть же угод, які існують у мосхів з чужинськими народами, полягає в тому, щоб їх порушувати» [3, с. 111].

Список літератури

1. Юрій Немирич. Роздуми про війну з московитами Georgii Niemiryecz. De Bello Moscovitico / пер. з лат. мови В. Литвинова, К.: 2014. 60 с.
2. Євген Гуцало 1996. «Ментальність орди». К.: 44 с.
3. Нездоланна Україна : Хроніка нищення української Церкви, мови, культури, народу Ганна Куземська. К.: Фенікс, 2014.132с.